

ZGORNJE GORENJSKE

Društvo za cerebralno paralizo

Datum: 8. september 2016

POROČILO O ENODNEVNI EKSKURZIJI V KRANJSKO GORO IN MOJSTRANO

Kranjska Gora je naselje, središče občine Kranjska Gora. Je pomembno turistično in zimskošportno središče v zgornjem delu Savske doline ob izlivu Pišnice v Savo Dolinko. Okrog starega vaškega jedra je zgrajen nov, večinoma turistični del naselja s hoteli, počitniškimi stanovanji in hišami, rekreacijskimi objekti, trgovinami in žičnicami ter smučarskimi progami in omrežjem kolesarskih in peš poti. Vse to daje Kranjski Gori z bližnjimi naselji Podkoren, Gozd Martuljek in Rateče podobo enotnega zgornjesavskega turističnega območja, pomembnega tako v letnem kot tudi zimskem turizmu. Kranjska Gora je prizorišče pomembnih mednarodnih smučarskih tekmovanj v alpskem smučanju na Vitrancu in smučarskih skokih v Planici. Zgornji del doline Save Dolinke je bil do 14. stoletja slabo poseljen; šele v začetku 14. stoletja so pričeli novonaseljenci v večji meri krčiti tamkajšnje gozdove in jih spreminjati v kmetijska zemljišča. Kraj, ki se v starih listinah prvič omenja 1326 kot Chrainow je postal staro cerkveno in upravno središče za vasi od Podkorena do Srednjega vrha. Naselje, ki je bilo v preteklih stoletjih precej odmaknjeno je postalo prometno dostopnejše, ko so 1870 zgradili železniško progo Jesenice - Trbiž, ki so jo opustili leta 1966. Z izgradnjo proge se je pričelo dnevno odhajanje delovne sile predvsem na Jesenice v tamkajšnjo železarno, istočasno pa tudi razvoj turizma. Med prvo svetovno vojno zgrajena cesta čez prelaz Vršič pa je olajšala dostop v gorski svet in dolino Soče.

8. aprila 1941 so kraj zasedle italijanske okupacijske enote, a so ga kmalu prepustile nemškemu okupatorju. Ta je začasno v njem naselil Nemce iz Ljubljane. Tik pred koncem vojne je prišlo do hudih bojov med partizani in umikajočo se nemško vojsko. V starem vaškem jedru današnje Kranjske Gore stoji cerkev Device Marije Vnebovzete, v starih listinah prav tako prvič omenjena leta 1326 kot podružnica radovljiške prafare je 1630 postala župnijska cerkev. Poznogotska stavba ima zvezdasto obokan prezbiterij in pravokotno ladjo, ki je bila v 19. stoletja podaljšana do prvotno prosto stoječega zvonika, postavljenega okoli leta 1500. Med posvetnimi stavbami je najbolje ohranjena 300 let stara Liznjekova domačija, v njej je ob » črni kuhinji « in ohranjenem razporedu prostorov zdaj etnografska zbirka. V starem delu naselja je na rojstni hiši pisatelja, avtorja priljubljenih zgodb o Kekcu, J. Vandota spominska plošča. Ajdovska deklica je kamnita podoba deklice, ki je našla svoj odmev v ljudski pripovedki. Prisankovo okno v steni Prisanka je najbolj znano naravno okno v Julijskih Alpah in ena največjih naravnih odprtih na Slovenskem. Visoko je okoli 80 m in široko okoli 40 m. Gorski preval Vršič je najvišji cestni prelaz (1611 m) v Vzhodnih Julijskih Alpah ter naravna povezava med savsko in soško dolino.

V sredo 31. avgusta 2016 smo se člani društva SONČEK Zgornje Gorenjske odpravili na enodnevno ekskurzijo s turističnim avtobusom, ki je posebej prirejen za panoramsko vožnjo, saj steklena streha omogoča občudovanje okolice z vseh zornih kotov. S prijaznim vodičem Matjažem Podlipnikom smo si ogledali turistične znamenitosti Zgornjesavske doline. Naš prvi postanek smo naredili v Planici oziroma dolini pod Poncami, ki je ledeniška dolina v severozahodnem delu Julijskih Alp. Razteza se od naselja Rateče pa do planinske postojanke, Doma v Tamarju, od tam naprej pa se dolina nadaljuje pod imenom Tamar. Planico na zahodni strani omejuje pogorje Ponc (najvišji vrh je Visoka Ponca s 2274 mnm), na vzhodu Ciprnik (1745 m) in Sleme (1815 m), na južni strani (v Tamarju) pa Mojstrovka (2366 m), Travnik (2379 m) in Jalovec (2645 m). Dolina je najbolj poznana po smučarskih skakalnicah, ki smo si jih tudi ogledali. V Planici je tudi največja letalnica na svetu, ki je že tradicionalno vsako leto na vrsti kot zadnja. Prva tekmovanja v smučarskih skokih oziroma poletih so tu potekala že v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Na Rožmanovi (1934) in kasneje Bloudkovi skakalnici je bilo postavljenih veliko svetovnih rekordov v dolžini smučarskih poletov, med drugim je bila leta 1936 prvič presežena znamka 100 metrov. Leta 1969 je sledila izgradnja letalnice bratov Gorišek, na kateri je bilo s postopnimi izboljšavami mogoče dosegati nove in nove rekordne daljave. Leta 1994 je bila tako prvič presežena še druga magična meja - 200 metrov. Planica si je lastila svetovni rekord v smučarskih poletih v obdobjih marec 1934 - marec 1935, marec 1936 - marec 1950, marec 1969 - marec 1973, marec 1974 - marec 1976, v letu 1979 in 1980 si je delila rekord z letalnico v Oberstdorfu in Harrachovu, sledilo je zaenkrat zadnje, a najdaljše obdobje marec 1985 - februar 2011. Primat Planice zadnjih treh desetletjih (zadnji svetovni rekord, ki je bil postavljen v Planici, je znašal 239 m, kolikor je 20. marca leta 2005 poletel Norvežan Bjørn Einar Romøren) je prekinil šele norveški Vikersund 11. februarja 2011, ko je tam Norvežan Johan Remen Evensen poletel najprej 243, nato pa isti dan še 246,5 metrov. Planica naj bi se v borbo za svetovni rekord ponovno vrnila po prenovi letalnice, ki se je začela po zaključku marčevskega finala leta 2013, končana pa je bila do finala sezone 2014/2015. Za Slovence sta najbolj znamenita finala sezone 1996/1997 na Letalnici bratov Gorišek in 1997/1998 na Bloudkovi velikanki, ko je po tesnem boju za zmago v skupnem seštevku z Nemcem Thomo in Japoncem Funakijem slavil Primož Peterka, na splošno pa nedvomno zaključek sezone 2004/2005, ko je v idealnih razmerah za letenje padlo veliko osebnih in državnih rekordov ter nekajkrat tudi svetovni rekord. Skakalnice so bile do začetka gradnje Nordijskega centra Planica po dolini locirane po sledečem vrstnem redu: najbolj južno je Letalnica bratov Gorišek K - 185, severno od nje je stala srednja skakalnica K - 90, severno od te pa še Bloudkova velikanka K - 120. Slednja se je zaradi dotrajanosti sesula vase januarja leta 2001. Poleti 2011 se je v okviru izgradnje Nordijskega centra Planica začela gradnja nove Bloudkove velikanke, ki se je končala z otvoritveno tekmo na plastiki 14. oktobra 2012. Bloudkova velikanka sedaj predstavlja kompleks velike (HS139) in srednje skakalnice (HS104). Sledila je gradnja mladinskih in otroških skakalnic ter z nekaj zamude še povečava letalnice. Planica z več kot 80 - letno zgodovino predstavlja pravi sinonim za pogum, inovativnost in razvoj. Ogledali smo si tudi nov Nordijski center Planica, kjer se v osrednjem objektu nahaja Planiški muzej in je posvečen zgodovini smučarskih skokov in poletov v Planici. Rdečo nit razstave predstavljajo razvoj svetovnega rekorda smučarskih skokov v Planici, razvoj tehnike smučarskih skokov in razvoj Bloudkove velikanke ter Letalnice bratov Gorišek. Muzejska zbirka je razdeljena na dva dela. Prvo nadstropje je namenjeno obdobju Bloudkove velikanke in športnim junakom, ki so dosegali svetovne rekorde v smučarskih skokih ter snovalcem Planice tistega obdobja - Stanku Bloudku, Ivanu Rožmanu in Josu Gorcu. Drugo nadstropje je namenjeno novejšemu obdobju Planice - obdobju Letalnice bratov Gorišek (Vlado in Janez Gorišek). Muzejska zbirka ponuja pester pogled na bogato planiško preteklost smučarskih skokov in poletov. V muzeju smo si ogledali zbirko smučarske opreme iz različnih obdobj (smuč, čevlji, čelade), medalje, pokale, znamke, značke, razglednice, fotografije, itd. Poleg tega muzej ponuja še aktivni del, kjer se obiskovalec preizkusi v sojenju smučarskih skokov na interaktivni postaji za sojenje. Na hologramu pa lahko opravi pogovor z junaki Planice. V sklopu muzeja sta tudi 2 simulatorja, kjer bi se lahko preizkusili v vlogi smučarskega skakalca oziroma letalca na različnih letalnicah. Nordijski center Planica je izjemno okolje za nadaljevanje tradicije smučarskih

skokov in poletov, za treninge in tekmovanja smučarjev tekačev ... V sklopu Nordijskega centra Planica je nastalo 7 novih skakalnic s spremljajočimi objekti ter izvedla se je obnova letalnice bratov Gorišek. V osrednjem objektu, ki predstavlja središče tekaškega in skakalnega dela centra je razgledna ploščad, planiški muzej v dveh etažah, vetrovnik in gostinska ponudba. Poleg zunanjih tekaških prog v zimskem času lahko tečete tudi poletiti na pokritem notranjem tekaškem poligonu. Po ogledu smo pot nadaljevali do Zelencev. Sprehodili smo se skozi gozd, kjer vodijo lepo urejene poti, ob njih pa so postavljene pojasnjevalne table. Ob prehodu na jasnino se nam je razprostrl čudovit pogled na Zelence in mokrišča, ob njih pa stoji razgledni mostovž s stolpom. Iz rezervata Zelenci oziroma razglednega stolpa smo videli prečudovit razgled na okoliške vrhove Špik (2473 m), Vitranc (1637 m), Ciprnik (1747 m), Jalovec (2645 m) in Visoko Ponco (2275 m). Vodič nam je razložil, da Zelenci, ki predstavljajo prvi izvorni krak najdaljše (219 km) slovenske reke Save, so pravzaprav drugi izvir poniknjenega potoka, imenovanega Nadiža, ki izvira blizu planinske kočice v Tamarju in večji del doline teče pod gruščem. Gornjesavska dolina je nastala zaradi tektonskih in ledeniških delovanj (izpod Jalovca, Ponca in Mojstrovke je drsel Planiški ledenik, ki je s seboj prinesel velike količine grušča). Največji nanos grušča je na lokaciji današnjega Podkorena, ki je zajezil reko Savo in ustvaril Korenško jezero, katerega ostanek sta jezercje Zelenci in močvirje Blata. Zelenci so poznani kot talni izviri Save Dolinke. Večina vode priteče podzemno iz Tamarja kjer izvira kot prvi izvir Nadiža - Nadiško šumelišče. Jezercje z izrazito zeleno barvo (odtod tudi ime ' Zelenci ') leži v močvirju, ki je ostanek nekdanjega večjega jezera, ki je nastalo po zadnji ledeni dobi. Takrat so potoki izpod Karavank nanесли velik vršaj, ki je pregradil pritekajoče vode iz zahodne strani in nastalo je Podkorelško jezero. Posebnost današnjega jezercja je, da pozimi ne zamrzne in je njegova temperatura skozi leto v razponu 5 ~ 8 °C. Leta 1992 so bili Zelenci razglašeni za naravni rezervat. Površina naravnega rezervata je 14 ha, največja globina jezercja je 3 m. Zelenci so naravni rezervat na meji treh držav, ki obsega izvir Save Dolinke ter mokrišče Drni. Najdemo ga na skrajnem SV Slovenije v občini Kranjska Gora, v dolini, ki je naravna meja med Karavankami na severu in Julijskimi Alpami na jugu. Območje rezervata na nadmorski višini med 832 in 853 m je dolgo okrog 1300 m in v povprečju široko 150 m, v najširšem delu 200 m, v najožjem pa le 20 m. Območje je zavarovano zaradi geomorfološkega, zoološkega, ekosistemskega in botaničnega pomena. Zelenci, ki predstavljajo prvi izvorni krak najdaljše (219 km) slovenske reke Save, so pravzaprav drugi izvir poniknjenega potoka, imenovanega Nadiža, ki izvira blizu planinske kočice v Tamarju. Ta nato skupaj z drugimi občasnimi hudournišskimi pritoki v dolini Planica teče pod prepustnim prodnatim in gruščnatim površjem. Ko priteče v najnižji del doline in pride v stik z morenskimi gradivom, pride spet na površje, nakar teče proti vzhodu in napaja mokrišče. Tu voda privre na dan iz do 2 metra globokega jezercja zelene barve. Zaradi te izrazito zelene barve je izvir tudi dobil svoje ime. Porozna jezercjska kreda, ki je na dnu, neprestano prepušča talno vodo v obliki " vulkančkov ", kar je edinstven primer v Sloveniji. Ob višjih vodah vodotoki tečejo površinsko in poplavljaajo okolico, poraslo z gozdom. Na občasne večje pretoke opozarja tudi nanoseni prod. V najnižjem delu v Drneh voda izgine samo kadar je vodostaj zelo nizek, sicer pa je celoten predel vlažen. Ponekod se Drni zaraščajo in tako se jezercje oziroma močvirje spreminja v barje, kar še povečuje pestrost ekosistema. Podnebno se območje uvršča v pas nižjega gorskega sveta in vmesnih dolin v zahodni Sloveniji. Rečna struga Save Dolinke nastane pri kraju Podkoren, ob pobočju gore Vitranc. Geologi so v okolici našli veliko jezercjskih usedlin, kar dokazuje, da so Zelenci ostanek nekdanjega obsežnejšega Korenskega jezercja, ki je nastalo zaradi tektonskih in ledeniških delovanj izpod Jalovca, Ponca in Mojstrovke, ko je drsel Planiški ledenik, ki je s seboj prinesel velike količine grušča. Največji nanos grušča je na lokaciji današnjega Podkorena, skozi ta naravni jez pa je postopoma preglodala Sava, gladina jezercja se je znižala, dokler niso ostali le še Zelenci in okoliška močvirja oziroma mokrišče Drni. Glede na vodne, reliefne in podnebne razmere so Zelenci in Drni zanimiv življenjski prostor, kjer imata življenjski prostor raznovrstno rastlinstvo in živalstvo. Na tem območju lahko najdemo mnoge rastlinske vrste kot so kljunasti šaš, ki so ga včasih uporabljali za steljo, šotni mah, navadna rožmarinka, dlakava mahovnica, navadni mrzličnik, močvirski ušivec, močvirska krvavka, stožka, bela kljunka, rjava kljunka, alpski mavček, dlakavoplodni šaš (edino nahajališče v Sloveniji), kalužni šaš, navadna rezika, trst, rogoz, močvirska triroglja, zimska preslica in nekatere žužkojede rastline, na primer

okroglostna in dolgolistna rosika ter mešinka. Nekatere rastline, kot so na primer dlakavoplodni šaš, kalužni šaš in rjava kljunka, spadajo med redke in ogrožene vrste. Nekatere rastlinske združbe barjanskega dela, ki so sicer razširjene v srednji Evropi, pri nas rastejo samo na območju Zelencev. Med drevesnimi vrstami prevladujejo jelše in smreke, ki sestavljajo združbi gozdov sive jelše in predalpski gozd smreke na moreni. Na istem območju živijo tudi predstavniki številnih živalskih vrst: potočne postrvi, potočne zlatovčice, šarenke, hrošča kolovrta, hrbotoplovke, male ose, vodnega pajka, sekulje, zelene žabe, krastače, zelene rege, alpskega pupka, velikega pupka, belouške, navadnega gada, živorodne kušarice, martinčka, malega ponirka, zelenonoge tukalice, mokoža ali capovoznika, kosca, mlakarice, vodomca, repaljščice, močvirske trstnice, cipe vriskarice, reglje, kreheljca, žvižgavke, rečnega galeba, črne čigre, sive čaplje, črne liske, bele štokrlje, črne štokrlje, ribjega orla, ježa, velike podlasice ali hermelina, povodne rovke, več vrst netopirjev in drugih večjih sesalcev. Pot smo nadaljevali do Liznjekove hiše, ki je etnografski objekt v Kranjski Gori in stoji v središču naselja ob stari glavni cesti, na Borovški cesti 63. Razložili so nam, da je bila Liznjekova hiša bogata gruntarska hiša, ki je bila zgrajena v drugi polovici 17. stoletja. V njej je bila nekaj časa tudi gostilna. Je tip pristne slovenske alpske hiše. Pritličje stavbe je zidano s črno kuhinjo, vežo, vežno in hišno kamro ter osrednji bivalni prostor » hiša « z lesenim stropom z letnico 1781, v celoti podkletena (hlev in klet). Urejeno je tudi podstrešje, kjer je bilo shranjeno različno orodje. Na dvorišču stoji veliko gospodarsko poslopje, datirano z letnico 1796. Prostori so opremljeni z originalno opremo te hiše, delno pa iz depojev Gornjesavskega muzeja na Jesenicah. V kletnem prostoru je stalna razstava o delu in življenju pisca zgodb o Kekcu, Josipa Vandota ter galerija z občasnimi razstavami. Opazili smo, da je Liznjekova hiša je " pristna slovenska alpska hiša ", ki je nastajala več stoletij, nosi pa pečat kmečkega baroka iz 18. in začetka 19. stoletja. V celoti podkletena (hlev in klet), v pritličju zidana, z leseno " hišo ", z zidano črno kuhinjo, kamro, široko vežo, čumnato, veženo kamro ter enim lesenim " štiblom " nad portalom je bila Liznjekova domačija svoj čas ena najnaprednejših arhitektur pri nas - prototip kmečke hiše, ki se je skoraj v nespremenjeni podobi ohranila do današnjih dni. Leta 1983 je bila hiša obnovljena in spremenjena v muzej z bogato notranjo opremo - gre za zbirko originalnih predmetov iz časa, ko je hiša živela v polnem sijaju. Skupaj z velikim gospodarskim poslopjem, datiranim z letnico 1796, in dvoriščem oblikuje Liznjekova hiša slikovito domačijo. Iz prehodne veže smo prišli v vežno kamro, prvotno spalni prostor in tudi prostor za preužitkarje. Videli smo črno kuhinjo z velikim prostim " agnišem " (ognjiščem), ki so jo nazadnje uporabljali le še za sušenje mesa in pripravljanje svinjske krme, je bila stoletja prostor za vsakdanjo kuho in tedensko peko kruha. V velbu nad ognjiščem je na ogled ohranjena originalna kljuka za verigo (" cigan ") za obešanje kotla, " timnata " (čumnata), kjer so shranjevali živila, posodje in podobno. Danes so tu razstavljeni primerki in posamezni deli poslikanega pohištva, značilnega za Gornjesavsko dolino. Vstopili smo v " HIŠO " - največji bivalni prostor, ki je bila v 17. stoletju še lesena, pozidali pa so jo v letih med 1730 in 1781, ko je dobila nov lesen strop z izrezljano rozeto in letnico na nosilnem tramu ter slikarski okras na deskah nad mizo. Notranjost prostora so polepšali še z baročno oblikovanimi okenskimi nišami in zidnimi omaricami. Pri veliki mizi pod " bohkovim " kotom se je zbirala družina k jedi le ob prazničnih dneh, sicer pa pri " mentrgi " - kadunjasto oblikovani mizi s pokrovom, v kateri so gospodinje mesile kruh. V kaminski odprtini (" levi ") ob vratih so kurili trske za razsvetljavo. V " hiši " ali pa v hišni kamri sta spala gospodar in gospodinja - po starem oba na eni široki postelji. Hišna kamra je služila kot spalni prostor, predvsem za gospodinjjo z majhnim otrokom. Ob predelavi leta 1781 je kamra dobila velban strop s štukaturo v podobi grozda, ki opozarja na gostilniško dejavnost tedanjih gospodarjev. V omari smo lahko videli oblačila tipične rateške noše - lanene hlače, lajbcje, šlabanke ... Po lesenih stopnicah smo se iz veže povzpeli na podstrešje, kjer smo videli kako hranijo najrazličnejše orodje, zlasti tisto, ki so ga uporabljali pri zimskih rokodelskih delih in opravilih. " Na zolu " - prostoru nad vežo so stale žitne skrinje in skrinje za obleko, suho sadje in druga živila. Tu so sušili semena in zdravilne rastline, v jerbasih pa je čakala volna na zimski čas, ko so z vrha prinesli kolovrate in motovila in se je pričel čas preje. Na podstrešju smo opazili tudi " Štiblc " ki je opremljen kot nekdanja dekliška spalnica - v njej so spala domača dekleta, v skrinjah pa je bila shranjena njihova bala. Lesena kamra (" štibl ") nad " hišo " je bila prostor za statve in različna rokodelska orodja in priprave. Nasproti hiše dvorišče zapira značilno veliko

gospodarsko poslopje, datirano z letnico 1796. V spodnjem delu so bili hlevi za drobnico, zgoraj pa skedenj, pod za mlatenje žita in prostor za shranjevanje lojtnikov, zimskih sani, pajkla in ostalih večjih priprav in orodij. Dobro volje smo se odpravili do umetnega jezera Jasna, ki se nahaja v bližini Kranjske Gore, ob avtomobilski cesti na prelaz Vršič. Vršič je najvišji cestni prelaz v Vzhodnih Julijskih Alpah. Pišnica je gorski potok, ki se v Kranjski Gori izliva v Savo Dolinko. Potok teče po osrednjem območju Triglavskega narodnega parka in ga tvorita dva izvorna kraka. To sta Velika in Mala Pišnica, ki se združita pri jezercu Jasna. Ob sotočju je manjši naravni kanjon in hidrocentrala. Tu se začne gozdni rezervat Mala Pišnica, ki je bil zavarovan kot naravna znamenitost že leta 1951. Razteza se na 857 ha, od nadmorske višine 830 do 2330 metrov. Zaradi visokih grebenov, ki obdajajo dolino se je izoblikovalo lokalno podnebje, ki ima predvsem značilnosti alpskega podnebja, kar pomeni sveža poletja, vlažne in ostre zime ter veliko količino padavin. Na težko dostopnih predelih se nahaja celo pragozdni ostanek, kjer rastejo najstarejši in najdebelejši macesni v svetovnem merilu. Gozdna pot po dolini Male Pišnice se začneja pri jezercu Jasna. Področje je danes težko prehodno in nevarno za pohodnike brez plezalske opreme, saj je uničeno zaradi potresa v 1980 - ih letih in številnih hudournikov. Včasih je bilo priljubljena izletniška točka in si je tudi naključni planinec lahko ogledal njene lepote. Pot je vodila do slapa in lovske koč. Jezero Jasna je čudovito v vsakem letnem času. Sprehodili smo se okoli njega po speljanih sprehajalnih poteh in se naučili čistega gorskega zraka. Voda je čista in zelenkaste barve, vendar je bila žal premrzla za kopanje. Tik zraven jezera so igrala za otroke in kip ponosnega zlatoroga. Od tu smo imeli tudi čudovit pogled na Julijske Alpe. Energije nam ni zmanjkalo in pot smo nadaljevali do slapa Peričnik. Dostop do spodnjega slapa je lahek, saj smo se do njega pripeljali kar z avtobusom iz Mojstrane. Po treh kilometrih vožnje smo prispeli do brunarice pod Peričnikom. Tu je tabla uprave Triglavskega narodnega parka s podatki o slapovih. Le nekaj korakov po stezici je bilo potrebnih in že smo zagledali veličastni 52 m visok spodnji Peričnik. Okrog njega smo se lahko tudi sprehodili. Razložili so nam, da je Peričnik slap in potok v Triglavskem narodnem parku, ki iz obvisle doline teče v ledeniško dolino Vrata, kjer se izliva v potok Bistrica. Peričnik sodi med najbolj znane slapove v Sloveniji. Govorimo lahko o dveh slapovih: 16 m visokem zgornjem Peričniku in 52 m visokem spodnjem Peričniku. Kadar govorimo o slapu Peričnik, imamo v mislih mogočen izrazit curek vode spodnjega slapa, ki buči preko 52 m visoke stene. Če se izpod slapa podamo na nasprotni breg Bistrice ter nekaj deset metrov navzgor po melišču, lahko občudujemo slikovito podobo obeh slapov. Kot dva mogočna stražarja čuvata ledeniško dolino Vrata. Peričnik je zaščiten kot naravna znamenitost, saj je bilo v preteklosti kar nekaj idej o izrabi moči njegove vode za pridobivanje električne energije. Slap je pri svojem » rezanju « stene večkrat spreminjal pot. Ob pozornem pogledu na njegov vrh lahko opazimo žlebove v steno. V tridesetih letih dvajsetega stoletja se je struga nad spodnjim Peričnikom zamašila in nekaj časa je Peričnik tekkel kot dvoprarnenski slap. Danes se to zgodi le ob največjih nalivih ... Peričnik je po nečem tudi svetovna znamenitost posebne vrste: le pod malokaterim slapom se lahko tudi sprehodimo, tako da gremo za slap. Poleg slapa zlasti po deževju polzi po steni na milijone drobnih kapljic, skozi katere se moramo prebiti, da pridemo okoli slapa. Če lahko do tu pride praktično vsakdo, se moramo do zgornjega Peričnika malo bolj potruditi. Po desnem bregu potoka se dvigne kratka, vendar precej strma pot do drugega, 16 m visokega slapa. Zgornji slap je precej podoben spodnjemu, saj se lahko tudi tu ' sprehodimo ' okoli njega. Po ogledu smo se odpravili do Gostišča Pr Katr, kjer so nam pripravili kosilo. Po kosilu smo se odpravili še do zadnje točke na današnji poti in to je bil ogled Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani. Najprej smo si ogledali krajši film Svetlobe gora. Izvedeli smo, da je bil Slovenski planinski muzej odprt leta 2010 in je projekt več enakovrednih partnerjev: Planinske zveze Slovenije, Triglavskega narodnega parka, Občine Kranjska Gora, Planinskega društva Dovje - Mojstrana, Gornjesavskega muzeja Jesenice, Ministrstva za kulturo Republike Slovenije, Službe vlade za lokalno samoupravo in regionalni razvoj, Ustanove Avgusta Delavca in Slovenskega gorniškega kluba Skala. Predstavlja edinstveno planinsko in gorniško središče v Sloveniji. V njem se prepletajo zgodovinska pričevanja o začetkih in razvoju slovenskega planinstva in gornišva z aktualnimi dosežki Slovencev v domačih in tujih gorah. S svojim poslanstvom Slovenski planinski muzej neguje tradicijo in vrednote gornikov ter vzgaja mlade v duhu ljubezni do gora in spoštovanja do ohranjanja gorskega sveta. Ogledali smo si bogato zbirko predmetov s pestro

zgodovinsko pripovedjo, raznolikost fotografskega in arhivskega gradiva ter obsežno strokovno knjižnico v kateri je moč videti vpogled v množičnost in pomembnost planinske dejavnosti v slovenskem prostoru. Zbirke novega Slovenskega planinskega muzeja so plod dolgoletnega zbiranja ter prizadevanj posameznikov in društev za ohranitev spomina in ljubezni do gorskega sveta in vseh dejavnosti povezanih z njim. Temelj Slovenskega planinskega muzeja je nekdanja Triglavska muzejska zbirka, pa tudi predmetno in dokumentarno gradivo, ki je zbrano po celotnem slovenskem ozemlju. Celotna zbirka Slovenskega planinskega muzeja obsega trenutno več kot 2.000 enot od tega je razstavljenih 450 predmetov. Poleg predmetnega gradiva hranijo v depojih Slovenskega planinskega muzeja še zbirke arhivskega gradiva, starih razglednic in fotografij ter Planinske vestnike od prve številke do danes. Tudi muzejska knjižnica je dobro založena s strokovnimi in z leposlovnimi publikacijami. Za zbirke skrbijo usposobljeni kustosi, restavratorji in konservatorji. Od leta 1984 je bila v Mojstrani odprta Triglavska muzejska zbirka. Tukaj predstavljajo razvojni lok slovenske planinske, gorniške, alpinistične in gorsko reševalne zgodovine, prepletene z naravovarstvenimi in izobraževalnimi vsebinami. Interaktivna razstava s sodobnimi avdiovizualnimi pripomočki in najnovejšo informacijsko tehnologijo ponuja doživetje razstave kot lasten VZPON NA GORO, ki je razdeljen v 11 vsebinskih sklopov. Slovenski planinski muzej je muzej namenjen sistematični obdelavi in proučevanju kulturne dediščine slovenskega gorništvu in planinstvu in ima sedež v Mojstrani. Odprt je bil 7. avgusta 2010, natanko 115 let po odprtju Aljaževega stolpa na vrhu Triglava. Poslanstvo Slovenskega planinskega muzeja je prikazati zgodovino delovanja Slovencev v domačih in tujih gorah ter prikazati lepote in vrednot gorskega sveta ter trajno ohranjati pomen planinske tradicije slovenskega naroda. Prvi zapis o » alpskem « muzeju najdemo v Planinskem vestniku že leta 1901. V času prve svetovne vojne in po njem je ideja zamrla in se spet pojavila v letu 1932, ko je bila organizirana razstava planinstva na Ljubljanskem sejmu. Veliko razstav na temo planinstva je bilo tudi po letu 1950, ko se je po drugi svetovni vojni spet okrepila dejavnost planinskih društev in Planinske zveze. Najbolj dejavni na tem področju so bili na Gorenjskem, na Jesenicah. Po letu 1970 se je muzejska dejavnost prenesla v Mojstrano, pod vodstvo Avgusta Delavca. Prirejali so planinske razstave po Gorenjskem in drugje po Sloveniji. Ker je zbrano gradivo preraslo tovrstni muzej je bilo leta 1996 podpisano pismo o nameri postavitve Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani med partnerji v projektu: občino Kranjska Gora, Planinsko zvezo Slovenije in PD Dovje - Mojstrana. Kasneje sta se pridružila še Zavod Triglavski narodni park in Gornjesavski muzej Jesenice. Aktivnosti za gradnjo so potekale od leta 2002 dalje na odkupu zemljišča, izdelavi projektne dokumentacije, pridobitvi gradbenega dovoljenja in pridobitvi finančnih sredstev. Temeljni kamen je bil položen 24. avgusta 2007. Ker sredstev ni bilo dovolj je bila ustanovljena fundacija Ustanova Avgusta Delavca, ki je zbirala manjkajoča sredstva za izgradnjo in delovanje muzeja. Po zaprti finančni konstrukciji so se pripravljala dela za gradnjo pričeli 22. julija 2008, sama gradnja pa 7. avgusta 2008. Projekt je bil delno sofinanciran tudi s strani Evropske skupnosti. Gornjesavski muzej Jesenice, strokovni upravitelj zbirke je pridobil pooblastilo Ministrstva za kulturo RS za izvajanje javne službe. Sofinanciranje delovanja Slovenskega planinskega muzeja v obdobju 2010 - 2015 so podprli vsi partnerji v projektu. Oblikovno stavba sledi urbani morfologiji okolja. Stavba je oblikovana kot skalna gmota. Streha in zunanja stena sta enako oblikovani in pokriti s sivo pločevino, fasada povzema obliko visokogorskega planšarskega zavetišča morda tudi bivaka. Muzej je znotraj sodobno oblikovan in upošteva najsodobnejše trende muzejskih zasnov, vgrajena je tudi najnovejša avdiovizualna in informacijska tehnologija. Arhitekturna zasnova je delo projektne skupine izr. prof. dr. Borisa Leskovca in sodelavcev. V muzejsko zbirko so eksponate prispevali tako posamezniki kot planinska društva in druge organizacije. Osnova je bila nekdanja Triglavska muzejska zbirka, kot tudi predmetno in dokumentarno gradivo, ki je bilo zbrano po celotnem slovenskem ozemlju. V muzeju smo videli tudi zbirko dokumentarnih in igranih filmov. V muzeju je stalna razstava, ki je zasnovana kot muzejska pripoved. Obiskovalca popelje v pot v gore, kjer smo lepo videli prikaz skozi eksponate, fotografije, film in tudi interaktivno spoznali gorsko okolje, življenje, rastlinstvo, živalstvo in podobno. Rahlo utrujeni in dobre volje smo se v popoldanskih urah vrnili nazaj proti domu.

Namen enodnevne ekskurzije je bil v prvi vrsti, da se spoznamo med seboj, družimo ter zabavamo, po drugi strani pa si izmenjamo izkušnje, s tem pa želimo invalidnim osebam pomagati pri vključevanju v normalno življenjsko okolje, naučiti jih samostojnega in neodvisnega življenja ter osamosvajanja od staršev, po drugi strani pa pridobivanje novih izkušenj v različnih okoljih in situacijah.

Pripravila:
Vanda Hrovatin

predsednik
Jernej Kocjančič

***Društvo SONČEK ZGORNJE GORENJSKE** je vpisan v register društev, ki ga vodi Upravna enota Jesenice / zaporedna številka: 168 / matična številka: 1173162 / šifra dejavnosti: 94. 991 / davčna številka: 52760545 / E - pošta: soncek@telesat.si naslov : Cesta maršala Tita 65 **Jesenice 4270** / Telefon: (051) 604 - 789 / TRR: 03186 - 1000368041 / Odločba MDDSZ o vpisu v register invalidskih organizacij številka : IO - 017 / 01*